

Posudek školitele
na diplomovou práci
Helgy Čížkové
Schriftstellerin Ilse Weber und ihr Schicksal im Krieg
Praha: FF UK, 2013, 73 s. + 74 s. příloh

Ilse Weber (1903 – 1944) byla židovskou básníčkou píšící německy, která je v německém i českém kulturním kontextu zcela zapomenutou osobností. Patří do skupiny mladých tzv. terezínských autorů, kterým se v české germanistice systematictěji věnoval pouze olomoucký germanista Ludvík Václavek, který počátkem 70. let 20. století napsal posudek na básnickou tvorbu Weberové, z něhož diplomandka rovněž cituje. Její básně, uchovávané v muzeu terezínského ghetta, byly v originále vydány v roce 1991 pod názvem *In deinen Mauern wohnt das Leid* v malém vydavatelství v Gerlingenu, poté co se výzkumu a zpřístupnění tohoto dědictví ujala bochumská historička, novinářka a lyrička Ulrike Migdal (*1948), dlouholetá badatelka o terezínském ghettu. Souborné vydání šedesáti básní s korespondencí z let 1933 až 1944, která byla nalezena před dvaceti lety na půdě jednoho londýnského domu, vydalo slavné nakladatelství Hanser v roce 2008 (*Wann wohl das Leid ein Ende hat: Briefe und Gedichte aus Theresienstadt*; český překlad Kdy skončí naše utrpení: dopisy 1933 – 1944 a básně z Terezína, vydala Academia v překladu Zlaty Kufnerové v roce 2012). Korespondence byla předána Hanuši Weberovi, synovi Ilse Weberové, který v roce 1968 utekl z tehdejšího Československa do Švédska, kde prožil díky Wintonově akci k záchraně židovských dětí své dětství a mládí. Některé texty Ilse Weberové byly přeloženy i v publikaci Ludmily Vrkočové *Hudba terezínského ghetta*, která vyšla v Jazzové sekci v Praze v roce 1981.

Předkládaná diplomová práce je přes vydání českého překladu básní Ilse Weberové první prací české germanistiky a judaistiky o této židovské autorce. Jejím tématem je pohnutý osud této navýsost humánní osobnosti, která svůj zasvětila službě druhým, hlavně dětem, s nimiž skončila i se svým druhorozeným synem v plynových komorách Osvětimi po transportu z Terezína v roce 1944. Dílo Ilse Weberové nepatří k vrcholům německého písemnictví, nicméně je výmluvným a nepominutelným svědectvím o životě a utrpení pronásledovaných Židů za nacistické hrůzovlády. Je svědectvím o lidskosti uprostřed barbarství a lhostejnosti, jak o tom svědčí výrok Ulrike Migdalové při předávání Novinářské ceny Německé kulturní rady v Berlíně v roce 2010: „Eine unglaublich starke Frau, die im Konzentrationslager dem Terror mit ihren Versen und ihrer kompromisslosen Menschlichkeit trotzte.“ A v tom je i význam díla Ilse Weberové: pomáhat přežít pomocí kultury a umění – organizovala dětský pěvecký chór, hrála divadlo, organizovala kulturní večery, na kterých přednášela a zpívala své vlastní básně. Jak diplomandka správně charakterizuje tvůrčí úsilí Weberové – měla jedinečný cit pro zachycení okamžiku, nálady, nepatrného děje, nepovšimnuté věci. Biografie a dílo Ilse Weberové jsou zakomponovány do celosvětové problematiky vyvražďování Židů, pro něž se vžilo označení holocaust. Diplomandka v první kapitole podává přehled o historii tohoto pojmenování a porovnává ho s dalšími výrazy z hebrejského prostředí „šoa (Shoah)“ a „churban“. V další kapitole podává přehled a interpretaci reflexe a recepce holocaustu v SRN (bývalé NSR a NDR), Rakousku a Švýcarsku, přičemž výborně konstatuje (s. 15-17), že problematika byla vždycky vnímána prizmatem ideologie – NDR se považovala za faktického nepřítele fašismu, tudíž odmítala přijmout závazek vyrovnat se s nacistickým dědictvím, Rakousko se dlouho vydávalo za první nacistickou oběť, tudíž odmítalo podílnictví na zvěrstvech nacismu (vyrovnání se s vlastní „hnědou“ minulostí nastalo až po dlouhých třech až čtyřech desetiletích), neutrální Švýcarsko

bylo dostiženo nechvalným stínem nacismu až před několika lety díky útokům Židovského světového kongresu a americké vlády na tuny zadržovaného zlata a majetku ve švýcarských bankách z válečných dob i dvojaké roli švýcarské azylové politiky v dobách nacistického ohrožení Evropy. Literatura holocaustu je tedy „doménou“ literatury (západo)německé se všemi peripetemi jejího vývoje (strategie zamlčování).

Druhá kapitola je věnována životu Židů v Protektorátu Čechy a Morava se zpětným pohledem na židovské dějiny středoevropského (převážně českomoravského) prostoru. Přehlednému zachycení nelze nic podstatného vytknout.

Vlastní část práce o pohnutém životě Ilse Weberové (39 – 54) je příkladným zpracováním života angažovaného jedince. Rozbory básní (55 – 70) jsou vrcholem diplomové práce. Diplomandka je rozdělila do čtyř podkapitol, z nichž první popisuje soubor těchto nalezených básní, jejich stylistickou úroveň a nejčastější motivy, včetně prozodického rozboru dochovaných básní. Pak rozdělila básně do tří tematických okruhů – Terezín jako místo sklíčenosti a zmaru, šedivosti tamního života a na básně naděje, že z tohoto pekelného kolotoče bude návrat zpět do humanity a pravého lidského společenství, jimiž dodávala sílu svým spoluvězněm.

Z hlediska výstavby práce a jejím dosaženým závěrům nemám jako školitel žádnou negativní poznámku.

Jazyková stránka diplomové práce: Práce je stylisticky velmi vyrovnaná, je napsána bezchybnou němčinou, již nelze nic zásadního vytknout.

Hodnocení: Diplomová práce Helgy Čížkové je podle mého názoru výbornou samostatnou prací s přesně vymezeným cílem, přesvědčivými argumenty a bezchybně zvládnutým poznámkovým aparátem, který je významným přínosem k současnému bádání české germanistiky o německy psaném písemnictví na území historických českých zemí, k nimž tato neblahá část dědictví bohužel rovněž patří.

Závěr: Diplomová práce Helgy Čížkové naplňuje, ba převyšuje požadavky na diplomovou práci kladené, a proto ji bez výhrad **doporučuji** k obhajobě. Navrhuji známku **výborně** (1).

V Praze 15.09.2013

Prof. PhDr. Milan Tvrđík, CSc.